

Toespraak herbenoeming burgemeester Laurens de Graaf

Buitengewone raadsvergadering, Benschop, 14 november 2023

Geachte inwoners van Benschop, Cabauw, Jaarsveld, Lopik, Lopikerkapel, Polsbroek, Polsbroekerdam, Uitweg en Willige Langerak!

Geachte, raadsleden, collegeleden, Commissaris van de Koning, kabinetschef van de commissaris, collega burgemeesters uit de regio, mevrouw de kinderburgemeester, mevrouw de griffier, mevrouw de gemeentesecretaris en medewerkers van onze prachtige gemeente,

Beste allemaal,

Allereerst wil ik graag onderstrepen dat ik het unaniem uitgesproken vertrouwen van u, gemeenteraad, dat u opnieuw expliciet in mij hebt gesteld, zeer waardeer en dankbaar voor ben. Daaruit maken we met elkaar op dat het goed zit.

Dank ook voor de mooie woorden, Commissaris en meneer de voorzitter!

Enkele weken geleden heb ik mijzelf voor twee dagen teruggetrokken in een Tiny House om deze toespraak te schrijven. Ik heb in dat Tiny House heel veel muziek geluisterd maar ook teruggekeken en ook diverse teksten geschreven, waarin ik een terugblik en een vooruitblik wilde combineren.

Ik heb bijvoorbeeld aan een tekst gewerkt waarin ik de wereld van de democratie heb gerelateerd aan de Jazzmuziek. Het ambt van burgemeester kenmerkt zich immers o.a. door improvisatie. Je moet daarbij aanvoelen in welke toonaard er gespeeld wordt; welk ritme wordt er gespeeld en in welk tempo? Steeds moet je kijken welke muzikanten er mee (moeten) doen en of alle muzikanten wel op zoek zijn naar harmonie of wellicht op gezette tijden openstaan voor wat dissonante klanken.

Bovenal moet je oog houden voor het publiek. Deze vergelijking ... werk ik als tekst op een later moment nog eens verder uit.

Een tweede tekst heb ik – noem het modern – via ChatGPT gegenereerd. Ik heb ChatGPT daarin de volgende opdracht gegeven:

- Doe u zelf voor als burgemeester van de gemeente Lopik.
- Schrijf een toespraak waarin u uw herbenoeming accepteert.
- Geef daarin aan dat democratie belangrijker is dan politiek.
- Hanteer de tandem als een metafoor.
- Gebruik niet meer dan 1000 woorden.

Binnen twee seconden wordt die tekst gegenereerd. Als u benieuwd bent naar die tekst, dan stel ik voor dat u zelf deze opdracht in ChatGPT invoert.

Ik kan u zeggen dat ik best verbluft was over de kwaliteit. Wel viel het mij op dat die tekst vooral uitgaat van de burgemeester in een meer Angelsaksische omgeving. Er kwam vooral naar voren wat de burgemeester de afgelopen jaren aan resultaten bereikt heeft. In de Nederlandse context is dat minder passend, want het zijn vooral de raadsleden, wethouders en ambtenaren die dit soort resultaten realiseren.

[...] Na de tekst over improvisatie en de ChatGPT tekst kwam ik toch uit bij mijn vertrouwde tandem. Immers, zes jaar geleden kwam ik uw vergadering binnen fietsen op een tandem. Dus vanavond zet ik de tandem weer in het licht.

In de afgelopen zes jaar heb ik met name in de eerste twee en een half jaar veel tandemritjes gemaakt. Ik schat in, een stuk of 80. Daarna overviel corona ons en moest de tandem net als iedereen thuis blijven. Daarna hebben inwoners en ik zeker nog diverse fietstochtjes gemaakt, maar zijn we ook gebruik gaan maken van andere manieren om goed contact met elkaar te hebben. Wandelend bijvoorbeeld.

Na zes jaar op de tandem is het goed om die tandem dus even stil te zetten om eens te beschouwen. Je zou kunnen zeggen, dat we de tandem hier nu samen een soort onderhoudsbeurt geven. Een APK'tje.

Die tandem staat symbool voor tenminste vier dingen. Die vier symbolen loop ik graag met u langs. In werkelijkheid is het - wat mij betreft - meer dan symboliek:

1. Samen doen
2. Reflectie
3. Besturen of bestuurd worden?
4. In beweging blijven

1. Samen doen

Op de tandem ben je eigenlijk als het ware tot elkaar veroordeeld. Dat klinkt wat negatief, maar er zit ook een kern van waarheid in. Onze gemeenschap heeft het met deze gemeente te doen. Door op de tandem te rijden moet je het dus samen doen. Je moet daarin elkaar aanvoelen: elkaar kennen. Maar het gaat ook om ruimte geven. Waar stappen we op? Zit de gemeente voorop en de gemeenschap achterop of juist ook weleens andersom? Hoe voeren we het goede gesprek met elkaar? Tijdens het fietsen of juist als we even stilstaan?

Ik ben trots dat onze gemeente op verschillende manieren de afgelopen jaren het contact met inwoners en ondernemers hebben gezocht. Ik denk aan de traditionele huwelijkslunch die we jaarlijks organiseren voor mensen die 50-jaar getrouwd zijn, de vele informatieavonden die we houden over bijvoorbeeld het zijn van een dementievriendelijke gemeente, maar ook ondernemersavonden, avonden over ondernijning of over recreatie en toerisme. En natuurlijk de 'bakkies in de buurt'; dat zijn de gesprekken die we in al onze 9 dorpen organiseren.

Maar 'samen doen' betekent ook samen reflecteren; het tweede symbool van de tandem.

2. Tijd voor reflectie

De tandem parkeren betekent de tijd stilzetten. Even afstappen: bewust om je heen kijken hoe de wereld er nu uitziet. Ook even wat drinken en wat lekkers nuttigen. In feite doen we dit vanavond met elkaar: de tijd stilzetten en even reflecteren.

IN het moment IN verbinding staan met je mede-reisgenoten. **[korte pauze]**

Hoe gaat het nu met ons in Lopik? Want we hebben afgelopen 6 jaren ook echt ingewikkelde tijden gekend; de corona pandemie, de opvang van vluchtelingen, een energiecrisis, meer maatschappelijk ongenoegen. Ook in ons gezin hebben we zorgen gekend. Mijn vrouw Jantine kreeg in april 2020 de diagnose borstkanker. Dat was schrikken en zorgelijk. Gelukkig ben je nu weer helemaal schoon en gezond!

Reflectie doe je niet alleen als je op een tandem fietst, maar ook in je werk. Ik heb in aanloop naar dit moment ook gereflecteerd en niet alleen tijdens mijn verblijf in het tiny house.

Hoe verlopen processen; ook als het spannend wordt? Maar ook reflectie op mijn eigen functioneren: wat heb ik geleerd?

Ik kan u zeggen dat het ambt mij blijft verwonderen en heel veel nieuwe inzichten heeft gebracht over anderen en over mijzelf. Twee inzichten wil ik hier wel noemen. Eigenlijk zijn het lessen.

Les 1: eerst invoegen dan pas toevoegen. Met name in de eerste maanden als burgemeester dacht ik zelf met allerlei oplossingen te moeten komen. Dat is misschien een natuurlijke neiging als je verantwoordelijkheid draagt, maar niet de eerste bedoeling van dit ambt. Ik heb geleerd dat het er vooral om gaat om vragen te stellen over het werkelijke probleem of anderen daartoe aan te zetten om de roze olifant in de kamer te benoemen. Het gaat erom na te denken wie nu eigenlijk de eigenaar van dat probleem is en te kijken welk proces er gelopen moet worden om tot een oplossing te komen. Ik voel me in de praktijk wel eens een soort rotonde, waarin de informatie rond gaat en steeds gekeken moet worden wie er invoegt, wie er toevoegt en op welke manier we de goede afslag nemen.

Les 2: gaat over spanningen, die er soms zijn. Soms is er een spanning tussen raad en college, of tussen college en ambtelijke organisatie, of tussen gemeente en inwoners; soms zijn er ook spanningen tussen onze gemeenten of met andere overheden. Dit soort spanningen horen erbij. Het betekent dat het ergens over gaat en dat het wat doet. **De les voor mijzelf is:** die spanningen hoef ik niet per se op te lossen, maar ik heb geleerd om in die spanning te gaan staan als burgemeester en dan te ontdekken waar de opening ontstaat.

Als ik terugblik op die zes jaar dan heb ik de volgende persoonlijke reflectie op het ambt. De rol van burgemeester is nog veel mooier dan ik voorheen had verwacht. Het contact met inwoners raakt mij het meeste. Onze inwoners zijn openhartig naar de burgemeester; lief en leed van de gemeenschap wordt gedeeld. Dat komt tot uiting in feestelijke momenten zoals openingen, feesten, concerten, kindervakantieweken etc..

Dingen die mij altijd raken zijn, zorgen of grote problemen die individuele inwoners hebben of ervaren. Ik denk terug aan een inwoner en zijn nabestaanden die bij een bedrijfsongeval om het leven is gekomen, maar ook een jonge vrouw die tijdens het wandelen werd aangereden en overleed. In coronatijd. Maar ik denk ook aan branden, waaronder rietenkapbranden. Wat een verdriet en tragiek kan er in een mensenleven zijn. Dat raakt mij altijd! Ik ben trots op het werk wat onze brandweer, politie en andere hulpdiensten hierin verrichten. Op hen kunnen we altijd rekenen!

U kunt ook komende jaren op **mijn** betrokkenheid en medeleven blijven rekenen.

De meer bestuurlijk-strategische rol ben ik steeds leuker gaan vinden. Niet alleen lokaal met de gemeenteraad en het college, maar ook in de regio en landelijk. Ik denk

o.a. aan het dagelijks bestuurslidmaatschap van de Veiligheidsregio Utrecht, het werk voor de commissie professionalisering van het Nederlands Genootschap van Burgemeester en het werk voor de commissie Economie, Klimaat, Energie en Milieu van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

En waar ik ook blij van word, zijn studenten in de raadszaal. Of de burgemeester in de collegezaal. Ik dank de gemeenteraad dat ik de ruimte krijg om af en toe nog wat onderwijs te verzorgen.

Dan, het derde symbool van de tandem is:

3. Besturen of bestuurd worden?

Dit is een belangrijke vraag. Het raakt de essentie van het functioneren van onze lokale democratie. Tijdens mijn installatiespeech verwoordde ik het als volgt: *‘Vanuit de gemeentelijke overheid blijft het belangrijk om continue in te spelen op de behoeften en talenten van onze gemeenschappen. De gemeente is er voor deze gemeenschappen en niet andersom.’* De vraag is daarmee dus ook wie zit op welk zadel? Is het besturen of bestuurd worden? Welke mogelijkheid heeft de gemeente om goed te kunnen besturen?

De afgelopen jaren hebben we onszelf deze vragen gesteld. We hebben nagedacht hoe we onze inwoners goed van dienst kunnen zijn. Of en zo ja, hoe we als kleine gemeente in staat zijn strategische keuzes te maken en ook of we naast ‘reageren’ pro-actiever zouden kunnen zijn en zelfs zouden kunnen innoveren. Dat heeft levendige gesprekken opgeleverd tussen onze gemeenteraad en ons college, tussen het college en de ambtelijke organisatie maar ook met de gemeente en onze inwoners. Het hele traject rondom ‘Waardevol Lopik’ ging in feite over ons bestaansrecht als gemeente. Het is goed om dergelijke vragen te stellen en nu en dan beet te pakken.

De verkiezingsuitslag van maart 2022 heeft een duidelijke en richtinggevende uitspraak van onze inwoners opgeleverd. Onze inwoners geven de voorkeur aan Lopik als zelfstandige gemeente. Ik hoor deze wens ook vaak terug in één-op-één gesprekken met inwoners.

Na de gemeenteraadsverkiezingen heeft het college de ambtelijke organisatie gevraagd om met een plan te komen waarin antwoord wordt gegeven op de vraag wat we minimaal nodig hebben om als zelfstandige gemeente het verschil te kunnen blijven maken. Binnen de organisatie is hier o.l.v. onze gemeentesecretaris heel hard aan gewerkt. Het heeft veel positieve energie opgeleverd. Ook vind ik het mooi dat

we hierin onze kernwaarden hebben benoemd. We willen onze inwoners ten dienste zijn door:

- Betrouwbaar te zijn: je kunt van ons op aan.
- Bekwaam te zijn: we weten waar we het over hebben.
- Betrokken te zijn: merkbaar luisteren en handelen.
- Bevlogen te zijn: enthousiast, trots om te werken voor de publieke zaak.

Precies een week geleden heeft uw gemeenteraad tijdens de behandeling van de begroting hier uitvoerig bij stilgestaan. De raad heeft hier nog enkele zaken in aangepast, maar het plan is omarmd en kan nu uitgevoerd worden.

Maar wat zegt dit nu over dat tweede symbool van de tandem 'besturen of bestuurd worden?' Wat mij betreft geeft het aan dat het bestuur de richting heeft gekozen die gebaseerd is op de uitspraak van onze inwoners. De raad en het college hebben de bestuurlijke verantwoordelijkheid genomen. We weten welke route we gaan fietsen. Daarin fietsen we samen op met inwoners. En ik weet zeker dat tijdens deze fietsroute we in gesprek blijven met onze inwoners, niet alleen over de richting die we nu hebben ingeslagen, maar ook over al datgene wat we onderweg nog tegen zullen komen.

4. Na het stilstaan, in beweging blijven

De tandem is ook bedoeld om zelf vitaal te blijven. Je moet je menskracht gebruiken om te blijven rijden. Om je evenwicht te bewaren. In beweging blijven is gezond. Het is bovendien ook leuk om te bewegen. Want rijdend op de tandem geniet je van de omgeving. En onze stoere polder is mooi en bewonderenswaardig. Zelf raak ik niet uitgekeken op de uiterwaarden aan de Lek.

Dus samen bewegen op de tandem gaat over betekenisvol ZIJN.

Na het bespreken van deze vier symbolen concludeer ik dat de symboliek van de tandem van groot belang is voor onze lokale democratie. De tandem is in de praktijk één van de manieren om het contact tussen inwoners en gemeente aan te gaan en te stimuleren. En zoals gezegd is er vooral in de beginjaren van mijn ambtsperiode gebruik van gemaakt. Dus de vraag die ik mijzelf wel gesteld heb is; is het nieuwe er niet een beetje vanaf? Heeft het gebruik van de tandem door de burgemeester in Lopik toekomst?

Wat is er beter om juist déze vraag aan onze eigen inwoners voor te leggen?

De afgelopen maanden heb ik dan ook bij meerdere bijeenkomsten aan groepen inwoners gevraagd hoe ze naar de toekomst van de tandem kijken. Bijvoorbeeld bij de

Zonnebloem, afdeling Polsbroek-Benschop; daar waren ze duidelijk. Blijf fietsen op die tandem, ga ook wandelen met inwoners en voor inwoners die slechter ter been zijn, probeer de duo-fiets eens. Deze adviezen omarm ik en neem ik graag over. Het gaat dus om meer dan alleen het gebruik van de tandem.

Om die reden is het goed en belangrijk om creatief te blijven, ook om onze democratie levendig te houden. In navolging van experimenten in andere gemeenten heb ik dan ook een soort mini burgerberaad gehouden. Uit het bevolkingsregister heb ik 30 willekeurige inwoners uitgenodigd (15 mannen, 15 vrouwen) in de leeftijd tussen 16 en 101 jaar, tenminste 3 uit ieder dorp. Ik heb hen uitgenodigd voor een kop koffie met iets lekkers erbij. In totaal zijn er 7 inwoners op de uitnodiging ingegaan, allemaal uit een ander dorp, waarbij de jongste een twintiger en de oudste een tachtiger was. We hebben naast kennismaking gesproken over de diverse actuele onderwerpen: krapte op de woningmarkt, de energietransitie, de gevolgen van corona die nog voelbaar zijn etc.

Ik heb deze inwoners om advies gevraagd over de toekomst van de tandem. Hun advies: ga ermee door, maar doe er ook iets naast. Ze zeggen: *'We horen in dit gesprek terug dat je als burgemeester regelmatig op basisscholen komt en dat je veel bij bruidsparen op bezoek gaat, dus jong en oud. Is het niet een idee om zo'n burgerberaad ook eens te houden voor jongvolwassenen, bijvoorbeeld in de leeftijd van 19 tot 31 jaar? Zij staan aan het begin van een werkend en wellicht gezinsleven. Zij hebben veelal moeite bij het vinden van een baan. In deze groep zijn mensen die het vertrouwen in de overheid aan het verliezen zijn.'*

Dat advies vind ik een prachtidee. In 2024 ga ik zo'n beraad organiseren. De tip was wel om dan meer dan 30 inwoners uit te nodigen. Dank voor deze tip!

Dames en heren, de borrel staat klaar. Tijd om af te ronden. Maar dat doe ik niet voordat ik mijn eigen gezin heb genoemd en geroemd. Het werk van de burgemeester is geen baan, maar een bestaan. Dat zorgt er nogal eens voor dat ik avonden weg ben en op gezette tijden bezig ben. Ik kan altijd rekenen op de steun van mijn vrouw Jantine. En de adviezen van mijn dochters Lieke en Janne waardeer ik zeer en werken fijn relativerend (o.a. ook over mijn nieuwe kapsel). Dank jullie wel lieverds!

Vol vertrouwen gaan we verder!!

Ik heb gezegd.

Laurens de Graaf

Burgemeester gemeente Lopik